

การศึกษากิจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน: กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและวิธีการดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การดำเนินการการให้บริการและการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในพื้นที่ศึกษา และศึกษาความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งของประชาชนกลุ่มต่างๆในชุมชนที่เกิดจากการเข้ามาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และการทำสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งพัฒนาการตามช่วงเวลาการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่ภายนอกและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ออกเป็น 3 ยุค ได้แก่

ยุคที่ 1 เริ่มต้นขึ้น - พ.ศ. 2516 (ก่อนมีการขยายถนน) ยุคนี้ชุมชนมีอิสระในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการจัดการทรัพยากรน้ำโดยใช้รางไม้ไผ่สำหรับลำเลียงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคคนในชุมชนร่วมกันดูแลบำรุงรักษา จัดการทรัพยากรดินโดยการทำสวนเมืองซึ่งเป็นการเกษตรแบบไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช เทคโนโลยีในการตัดไม้อยู่ในระดับต่ำและสามารถตัดไม้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตและไม่มียกเกณฑ์บังคับใช้

ยุคที่ 2 พ.ศ. 2517(เริ่มมีการขยายถนน) - 2535(ก่อนการมีกฎระเบียบหมู่บ้านในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ) ยุคนี้หน่วยงานรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการใช้ทรัพยากร มีการขยายถนนระหว่างหมู่บ้านกับพื้นที่ภายนอก ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายจากการขยายถนนเป็นจำนวนมาก เริ่มมีการใช้เลื่อยยนต์ในการตัดไม้ การจัดการน้ำเพื่ออุปโภคได้เปลี่ยนเป็นการจัดการในระบบประปาภูเขา มอบหมายหน้าที่ให้มีความดูแลโดยเฉพาะ มีการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำโรงที่ 1 และ 2 ในปี พ.ศ.2525 และในปลายยุคนี้โครงการหลวงได้เข้ามาอบรมให้ความรู้ และส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกาแฟในพื้นที่สวนเมือง

ยุคที่ 3 พ.ศ. 2536(เริ่มมีกฎระเบียบหมู่บ้านในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ) - ปัจจุบัน หน่วยงานรัฐเข้ามามีบทบาทในการควบคุมทรัพยากรมากขึ้นโดยร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดกฎระเบียบหมู่บ้านเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากร ชุมชนเริ่มมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่ คือ การจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ บ้านพักชุมชน ยุคนี้ชาวบ้านนิยมปลูกกาแฟในพื้นที่สวนเมืองมากขึ้นในปี พ.ศ. 2536 มีการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำโรงที่ 3 ขึ้น และได้ขายกระแสไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปัจจุบันกำลังอยู่ในขั้นตอนคิดตั้งอุปกรณ์

กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรรูปแบบใหม่ที่เข้าไปยังชุมชนนั้น มีการดำเนินการให้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำแม่กำปองบริหารจัดการโดยคณะกรรมการ 3 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการการท่องเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำบ้านแม่กำปอง โดยมีสมาชิกหลักที่ให้บริการที่พักจำนวน 6 หลัง และสมาชิกรองที่สำรองให้บริการที่พักจำนวน 9 หลัง รายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจะนำเข้ากองทุนพัฒนาหมู่บ้านจำนวนร้อยละ 10

ในส่วนของความขัดแย้งพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีทั้งระหว่างชุมชนกับกลุ่มบุคคลระหว่างกลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคล และระหว่างกลุ่มบุคคลกับปัจเจกบุคคล โดยสามารถแยกประเด็นความขัดแย้งได้ 4 ประเด็น ได้แก่ ความขัดแย้งด้านการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ความขัดแย้งด้านวิถีชีวิต ความขัดแย้งด้านแนวคิด และความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ซึ่งผู้ที่มามีบทบาทสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง คือ ผู้นำชุมชน สำหรับแนวทางในการจัดการความขัดแย้งจะใช้วิธีการให้ความรู้ ทำความเข้าใจกับชาวบ้านเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

This study was conducted for studying the management of natural resources and environment of community with home stay tourism activity: a case study of Mac Kam Pong Village, Mac On Sub-district, Chiang Mai Province. The objectives aimed to study the development and methods adopted in the management of natural resources, the environment in the village, the service providing and benefit distribution from the tourist activity, and the conflict among the groups in the village arising from the development of home stay tourism activity.

The data collecting methods were participant and non-participant observations, and key informants and specified groups interviewing. The result of the study, found that the community had developed the management of natural resources and environment which could be divided into 3 periods according to the development of communication route between the village and outside areas.

The first period, the beginning of the settlement – 2516 B.E. (Before the construction of roads), the community had an authorization to manage natural resources. Water tag made by bamboo was invented for water conveying. Soil was managed by engaging a Camellia Olefera garden. The chemical fertilizer and pesticide were not used. Wood cutting technology was not sophisticated and there were no regulations to get permission before cutting down forest.

The second period, 2517 B.E. (Beginning the construction of roads) - 2535 B.E. (Before having village's regulation in utilizing of natural resources), resources utilizing was controlled by the government. During this period, forest extermination was significantly increase due to road construction and the using of chainsaw. A water supply system was built and 2 Hydrolic Power Plants were constructed in 2525 B.E. The Royal Project provided training for the villager and the growing of coffee in tree plantation was promoted.

The third period, 2536 B.E. (Village's regulation for using natural resources was introduced) – Present day, the government had more roles on controlling the use of natural resources by working in coordinating with the village committee. Home Stay was a new kind of natural resources management, the growing of coffee in tree plantation was increasing. In year 2536, the third Hydrolic Power Plant was built. The electric power was sold to Provincial Electricity Authority.

Home stay tourism activity which was the new pattern of resource utilization, was operated as a part of Mae Kum Pong Hydro Electricity Cooperation's activity. It was administered by 3 committees; the tourist committee, the village committee and the Mae Kum Pong Hydro Electricity Cooperation committee. There were 6 main members and 9 subsidiary members providing the home stay facilities, 10 percent of income obtained from tourism activity would be donated to the village development fund.

There were conflicts between the community and a group, among the groups, and between the group and individual. There were four issues of conflict, which were accessibility of natural resources of the community, lifestyle, concept, and benefit. The leader of the community was the negotiator. Providing more knowledge about tourist activities to the local people is the method adopted to lessen the conflict.